‘Melkert is een *complex* figuur’

De stormachtige opkomst van Pim Fortuyn begin deze eeuw betekende ook de politieke ondergang van Ad Melkert. Ramsey Nasr speelt de PvdA-lijsttrekker in de nieuwe dramaserie* Het jaar van Fortuyn*. ‘Melkert was absoluut geen klassieke regent.’

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: DIM BALSEM, MARK DE BLOK/AVROTROS

Het is 7 maart 2002, even na middernacht. Paul Witteman leidt een verkiezingsdebat. Er zijn gemeenteraadsverkiezingen geweest en in Rotterdam heeft de LPF van nieuwkomer Pim Fortuyn een enorme overwinning behaald. Zijn partij doet in mei van dat jaar ook mee aan de Tweede Kamerverkiezingen en staat er in de peilingen goed voor. Als laatste schuift PvdA-lijstrekker Ad Melkert aan, de gedoodverfde opvolger van ‘paarse’ premier Wim Kok. Melkert feliciteert zijn tegenstanders, ook Fortuyn. Het kost hem zichtbaar moeite. Via de media hebben de twee elkaar al voor van alles uitgemaakt, zo noemde Melkert de flamboyante columnist en hoogleraar ‘asociaal’. “Hoe geloofwaardig is deze felicitatie?” vraagt Witteman. Als Melkert uitleg geeft – hij spreekt over het belang van deze democratische gewoonte – begint Fortuyn door hem heen te praten. “Wilt u een beetje orde houden meneer Witteman?” vraagt Melkert met een zuur gezicht. De beelden worden legendarisch.

Nu, twintig jaar later, weten we hoe het afloopt: Fortuyn wordt op 6 mei vermoord, de LPF komt op 15 mei vanuit het niets op 26 zetels en de PvdA verliest er 22. Op aandringen van Kok treedt Melkert af en verdwijnt uit beeld. Zelfs een topfunctie in het bedrijfsleven is hem, in tegenstelling tot veel andere oud-politici, niet gegund. Avrotros zag in dat gegeven een mooie basis voor een televisiedrama. De omroep benaderde scenarioschrijvers Nathan Vecht en Pieter Bart Korthuis (bekend van *Penoza*) voor de klus.

POPULISME

“We hebben lang nagedacht wat we wilden vertellen over die tijd”, zegt Vecht. “We wilden geen biografie van Fortuyn maken. Het populisme, dat met hem in Nederland zijn intrede deed en daarvoor al elders in Europa was opgekomen, is nog altijd actueel. Ons politieke landschap is sinds 2002 voorgoed veranderd. De anti-establishmentpartijen zijn niet meer weg te denken. Burgers in het hele land voelen zich niet meer vertegenwoordigd en zetten zich af tegen het systeem. Ook dat thema moest erin.” Overal reageert de gevestigde orde verbijsterd als er een populist aan de macht komt. Als voorbeeld haalt Vecht de Verenigde Staten aan. “Na Trumps overwinning in 2016 zag je Hillary Clinton zich afvragen: hoe kan dit? Iemand met zulke standpunten? We zochten naar de Nederlandse protagonist van die oude wereld. En dat was Melkert.” Voor de rol van de PvdA-lijsttrekker benaderden ze Ramsey Nasr. De acteur was daar enorm blij mee, zegt hij. “Het is een complex figuur. Net als iedereen had ik bij hem het beeld van een ietwat kleurloze, niet bijzonder daadkrachtige of charismatische man. Maar dat is de buitenkant. Wie is de man zelf, áchter dat beeld? Ik wilde hem begrijpen en me kunnen inbeelden hoe hij privé was in die dagen – de kans is groot dat hij thuis in het gezelschap van vrouw en dochters heel anders was. Je wil een persoon van vlees en bloed neerzetten. Melkert bestond niet enkel uit zijn publieke optredens.”

Boven en onder: Ramsey Nasr als Ad Melkert

KAPPERSZOON

Dat was nog best lastig: in tegenstelling tot veel andere betrokkenen wilde Melkert zich niet laten interviewen voor de research van de serie. Toch lukte het met hulp van ingewijden een goed beeld van hem te krijgen, zegt scenarioschrijver Vecht. "Melkert was kapperszoon en Feyenoordfan, absoluut geen klassieke regent. Veel mensen denken dat hij een zure man was, maar we hoorden juist dat hij buitengewoon geestig was. En dat hij juist wel met zijn tijd meewilde, maar dat Kok hem terugfloot."
Nasr: "Gerdi Verbeet, zijn politiek adviseur destijds, zei dat ze hem de briljantste politicus vindt met wie ze ooit heeft gewerkt. Daar moet je dan wel iets mee."

'Gerdi Verbeet noemt hem de briljantste politicus met wie ze ooit gewerkt heeft'

Ter voorbereiding las Nasr veel over Melkert. "En ik heb eindeloos zijn speeches en interviews met hem zitten bekijken en beluisteren, van zowel voor, tijdens als na de periode Fortuyn. Het viel me op dat hij jaren later, als hij zich inmiddels uit Nederland en de Nederlandse politiek heeft teruggetrokken, veel losser overkomt. Hij is dan ontstellend eerlijk over zijn eigen rol en zijn fouten. Dat pijnlijke zelfinzicht vond ik mooi en dat neemt me ook voor hem in."
De man kwam in een onmogelijke spagaat te zitten, vervolgt Nasr. "In de 'oude politiek' was hij een meester, maar in de 'nieuwe politiek' – die met de komst van Pim Fortuyn aanbrak – was hij totaal verloren. Hij was onderdeel van een historisch scharnierpunt in de Nederlandse politiek. Als scharnier zit je nu eenmaal vast: dan kun je niet ook de deur zijn die zich opent."

[HET JAAR VAN FORTUYN | VRIJDAG | AVROTROS | NPO 1 | 21.30]